

Pétervári Máté

Egy nagy reményekkel induló dunavecsei részvénytársaság gyors bukása az első világháború utáni inflációs válság árnyékában¹

Bevezetés

Horváth Attila a kereskedelmi jog történetének jeles kutatójaként a csődjog jogtörténeti szempontú historikus összefoglalását is elvégezte szintetizáló nagy művében,² így az első támpontokat nyújtotta számomra még az egyetemi évek alatt megkezdett csődjogi kutatásaimhoz. Ennek okán e témakörben megtalálni az összefonódást a saját és az ünnepelt kutatásai között nem lenne kihívás, így inkább Horváth Attila tudományos munkásságának másik emblematikus, a doktori értekezését publikáló,³ a részvénytársaságok történetét feldolgozó monográfiája nyomán kerestem a kapcsolódási pontot.⁴

A jelenlegi kutatásaim egy unikális forrásbázisra koncentrálnak, ugyanis a Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Vármegyei Levéltárában fellelhető Kalocsai Kir. Törvényszék iratanyagát dolgozom fel a fizetéseképtelenségi jog vonatkozásában. E primer forrás különlegességét adja, hogy a bírósági iratanyag mind az ügyek számát, mind az egyes ügyek dokumentumait tekintve hiánytalanul fennmaradt. Az általam eddig feldolgozott 15 évben egyetlen csődeljárást találtam,⁵ amely részvénytársasággal szemben indult meg, így az ünnepelt e kereskedelmi jogi társaság kapcsán elért tudományos eredményei előtt

¹ A FK 147063 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a FK 23 pályázati program finanszírozásában valósult meg (a projekt címe: A magyar csődjog történeti hagyományainak feltárása levéltári források alapján).

² HORVÁTH 2006: 474–487.

³ KÉPES 2010: 87.

⁴ HORVÁTH 2005.

⁵ Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára (továbbiakban: MNL BKML) VII.2.b.-I. 81-549. dobozok (1915–1929).

tisztelegve jelen írásban ennek a részvénytársaságnak a történetét dolgozom fel a csőd-eljárás és a család bukás miatt indult büntetőeljárás iratai alapján.⁶

A Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó Rt. megalapítása és első sikerei

A tőzégfelhasználás fokozásának igénye Magyarországon már az első világháború során megjelent mintegy megoldásként a szénhiányra, így e tendenciába illeszthető a szóban forgó kereskedelmi társaság létrehozása is az 1922. évi széntermelési problémákra válaszul.⁷ A dunavecsei székhelyű Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó Rt.-t ugyanis 1922-ben alapították a tőzég kézi és gépi kitermelése és forgalomba hozatala céljából,⁸ amelyet gyáraknak, cséplőgép-tulajdonosoknak, iparvállalatoknak és a fogyasztóközönségnek kívántak értékesíteni mint olcsó tüzelőanyagot. A kevesebb mint 5000 lakossal rendelkező nagyközség négy részvénytársaságnak is a központja volt, ugyanis az említett mellett a Dunavecsei Takarékpénztár Rt., a Dunavidéki Gőzmalom Rt. és a Rátkay és Tsai Rt. is e településen működött.⁹ A tüzelőanyagokra való növekvő igényt felismerve id. Matern Ferenc és Takács Sándor 1922. március 6-án állapodtak meg a Gajáry családdal a homokméggyi ingatlanokon található tőzég kitermeléséről a Dunavidéki Gőzmalom Részvénytársaság nevében, amelynek keretében 10 évre engedték át számukra az ingatlanok használatát a tüzelőanyag kiaknázására.¹⁰ Erre a szerződésre alapozva alapították meg a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó Részvénytársaságot, miután Nagy Lajos bányamérnököt szerződtették a birtokon lévő tőzég kitermelésére.

Az új kereskedelmi társaság alaptőkéje 1,2 millió korona volt, amelynek részvénystruktúrája 120 darab, egyenként 10 ezer koronás részvényből állt. Ennek nagy részét, 55 darabot a Dunavidéki Gőzmalom Rt. jegyezte, míg 25 darabot Matern Ferenc és Takács Sándor személyesen, 11 darabot pedig családtagjaik. A mindössze egy darab részvénnel rendelkező Brengl János mellett a bányamérnökhöz jutott még 20 darab részvény. A részvényesi kört figyelembe véve látható, hogy családi részvénytársaságként alakult meg a nyolc természetes és egy jogi személyt tömörítő gazdasági társaság. Az 1922. április 29-ei alakuló közgyűlésen id. Matern Ferenc, Takács Sándor, id. Fekete Lajos és Nagy Lajos lettek

⁶ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/1926.-Duna Tiszaközi Tőzegkiaknázó r. t. csődügye; MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/1926.-Matern Ferencz, Takács Sándor, Fekete Lajos, Brengl János, Nagy Lajos, Folcz Ödön, Takács Kálmán, Schmell Sándor, Siposs Benő, Szczipánszky Artur vétkes bukás vétsége.

⁷ NAGY 2018: 202, 218.

⁸ *Központi Értesítő*, 1922/25. 547.

⁹ KORMOS 1923: 997–998.

¹⁰ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/14/1926.-Szerződés özv. Gajáry Ödönné és társai és a Dunavidéki Gőzmalom részvénytársaság között.

az igazgatóság tagjai, míg Folcz Ödön, Takács Kálmán és Schmell Sándor a felügyelőbizottságot alkották. Komoly összefonódás tapasztalható a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó és részvényese, a Dunavidéki Gőzmalom között, hiszen 1922-től mindkettő ügyvezető igazgatója Takács Sándor volt, míg az öttagú igazgatóság három másik tagja (Brenzl János uradalmi tiszttviselő, id. Matern Ferenc kereskedő és id. Fekete Lajos gazdálkodó) is egyezett a két kereskedelmi társaságban. Emellett mindkét felügyelőbizottságban felfedezhető volt Folcz Ödön neve.¹¹ Ennek ismeretében nem meglepő, hogy a viszonyokat a csődeljárás során kirendelt tömeggondnok a következőképpen jellemezte: „A vb. [vagyonbukott – a szerző megjegyzése] R. T. a Dunavidéki Gőzmalom s ezek igazgatóinak a creaturája.”¹²

A vállalkozás az első világháború után, a jelentős infláció hatására megjelenő konjunkturális fellendülést megragadva az első üzleti évet kiemelkedő nyereséggel zárta, mivel az újrainduló ipari termelés számára képesek voltak fűtőanyagot biztosítani a gépek üzemeltetéséhez. A már említett gőzmalom mellett a jászszentlászlói Hengermalomnak és a rákosi Polgári Serfőzőnek volt fontos beszállítója a részvénytársaság.¹³ A prosperáló cég vezetősége így a megalapítástól számított nem egészen egy évre a részvényesek számára tetemes osztalékot fizetett, valamint az alaptőke felemeléséről döntött, így 1,2 millióról 6 millióra nőtt a társaság alaptőkéje. Ez azonban nem jelentette új részvényesek belépését, mivel a régi részvényesek jegyezték ezeket korábbi érdekeltségük arányában.¹⁴ Emellett 1923-ban Folcz Ödönt a felügyelőbizottságból az igazgatóság tagjává választották az elhunyt Brenzl János helyére. A felügyelőbizottságban Sipos Ernő vette át a helyét. Folcz Ödön státusza ügyvezető igazgató volt, de inkább csak egyszerű hivatalnok volt, minden rendelkezési jog nélkül. Sipos Ernő a részvénytársaságban pedig az Egyesült Dunaföldvári Takarékpénztár vezérigazgatójaként volt érdekelt. A bank 6-700 millió kölcsönt nyújtott a részvénytársaságnak, így ennek ellentételezéseként két részvényt juttattak a pénztárvezetésnek. Ezt azonban valójában nem kapták meg, csak ellenőrizte a pénztárvezetőjeként a részvénytársaság működését. A lemondását már 1924-ben bejelentette, amikor észlelte, hogy a befektetés nem lesz rentábilis a bankja számára.¹⁵

¹¹ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/14/1926.-Szerződés özv. Gajáry Ödönné és társai és a Dunavidéki Gőzmalom részvénytársaság között.

¹² MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/34/1926.-Dr. Pátz János ügyvéd, mint a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó R. T. csődtömeggondnokának kérvénye a választmány kinevezése tárgyában. 2.

¹³ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/45/1926.-Pichler Ferenc és Márer Ármán könyvszakértői szakvéleménye. 13–14.

¹⁴ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék váditanácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferenc és társai bűnügyében. 2.

¹⁵ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék váditanácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferenc és társai bűnügyében. 3.

A részvénytársaság 1924. évi „megroppanása”

A remekül induló részvénytársaságnál már 1924-ben jelentkeztek a jelentős válságtünetek, ami több összetevő következménye volt. Nagy Lajos mérnöknek, a kitermelés irányítójának részvényeit 1924 februárjában rendkívül magas összegért (80 millió korona készpénz és 200 vagon tőzeg) felvásárolták, aki így kilépett a további kitermelésből is. A helyét Kálnoky Andor gépészmérnök vette át augusztusig, aki azonban jelentős hibát vétett a kitermelés alkalmával, ugyanis a tőzeghez hozzávett még 60 cm vastagságú földréteget is, ami azután a tőzeg kalóriáját nagymértékben csökkentette. Ez a lépés a rendelések leállítását és az értékesített tőzeg visszaküldését okozta, mivel fűtőanyagként használhatatlan volt a kitermelt nyersanyag. A bírósági iratokból egyértelműen nem állapítható meg, hogy a gépészmérnök önhibája vezetett ehhez, vagy a kitermelés irányításába bekapcsolódó ifj. Matern Ferenc, az igazgatóság tagjának fia adta számára ezt a súlyos következményekkel járó utasítást. Az állandó esőzések is hozzájárultak a helyzet nehezedéséhez, mivel a tőzeg fűtőanyagként való felhasználásához annak légszárazzá szárítása is szükséges, amely megoldhatatlan volt emiatt.¹⁶

A másik problémát a Dunavidéki Gőzmalom Rt. és a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó Rt. szoros összefonódása okozta: beszédes, hogy a két vállalkozás könyvelésének különválasztása is nehézkes volt a csődeljárás megindulásakor, a kettő költségvetése „összefolyt”.¹⁷ A tömeggondnok álláspontja szerint a Dunavidéki Gőzmalom Rt. által nyitott sertéshizlalda forrásait is a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó Rt. nyeresége biztosította, így részben ez a másik vállalkozás „élte fel” a prosperáló cég vagyonát.¹⁸

A részvénytársaság tönkremenetelét ennek ellenére is külső tényezők okozták elsősorban, mivel az óriási inflációt nem kezelte az igazgatóság. A könyvszakértők szerint az elszabaduló infláció jelentkezésekor nem reagáltak a kitermelési árak jelentős növekedésére, ugyanis a rendes kereskedői szokás az lett volna, ha a fix ár helyett a szállításkor az éppen aktuális napi áron történt volna az elszámolás, de ez elmaradt.¹⁹ Ezt a helyzetet fokozta, hogy „ekkor már a magyar szénnek jóvátételi szállítása is megszűnt s így a tüzelőanyaghiány enyhült,

¹⁶ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék vádтанácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferenc és társai bűnygyében. 4–5.

¹⁷ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/45/1926.-Pichler Ferenc és Márer Ármin könyvszakértői szakvéleménye. 9–11.

¹⁸ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/34/1926.-Dr. Pátz János ügyvéd, mint a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó R. T. csődtömeggondnokának kérvénye a választmány kinevezése tárgyában. 3.

¹⁹ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/45/1926.-Pichler Ferenc és Márer Ármin könyvszakértői szakvéleménye. 6.

minek következtében a tőzeg elértéktelenedett”.²⁰ E körülmények együtthatásának következményeként 1924. december 31-én a részvénytársaság aktív vagyona 988 millió korona, passzív vagyona 950 millió korona, míg tiszta vagyona 38 millió korona volt mindössze.²¹

Kísérlet a részvénytársaság megmentésére

1925 áprilisáig a törvényszék álláspontja szerint minden intézkedés mögött Takács Sándor ügyvezető igazgató állt, így ő volt a gazdasági társaság egyszemélyi vezetője. Ennek ismeretében jelentős változást generált az ő és az egyszerű hivatalnoknak titulált Folcz Ödön lemondása az igazgatósági tagságról. Ennek oka az volt, hogy a két család a részvénytársaságok összefonódásának megszüntetése és szétoztása mellett döntött. Id. Matern Ferenc vejének, László Sándornak kívánta juttatni a Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó Rt. vezetését, míg Takács Sándor a Dunavidéki Gőzmalom Rt. részvényeinek jelentős részét szerezhette meg. A megállapodásnak megfelelően László Sándor a részvények 90%-át megszerezte a Dunavidéki Gőzmalom Rt.-nek a Tőzegkiaknázóban tulajdonolt és Takács Sándor részvényeinek megvásárlásával, valamint nagyobb pénzösszeget fektetett be a kereskedelmi társaságba, hogy annak vagyona aktívra válhasson, aminek érdekében Takács Sándor a tartozások egy részét szintén átvállalta. Ennek ellentételezésképpen a Dunavidéki Gőzmalom Rt. 710 részvényét adta át Takács Sándor részére, akinek az értékesebb részvénycsomag átvétele okán kellett a tartozások egy részét is magára vállalnia.²²

Az új vezérigazgató, László Sándor azonban a részvénytársaság tőzegkitermelő tevékenységének azonnali gazdaságossá fordítása helyett a villamos hálózat helyi kiépítésébe kívánt becsatlakozni, ugyanis korabeli szóhasználatlalt egy villamos centrálé központot kívánt létrehozni a tőzegtelep helyén. A villamosság kiépítését végző részvénytársasággal való tárgyalás alatt a tőzegtermelés teljesen szünetelt, a munkások nem kaptak fizetést, míg a vezérigazgató a gépeket és az értékeket eladta, vagy elvitte a telepről. Ennek köszönhetően, amikor a villamossági központ létrehozására tett kísérlet elbukott, a részvénytársaság nyereségessé tételére nem maradt remény.²³

²⁰ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék váditanácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferenc és társai bűnügyében. 5.

²¹ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/45/1926.-Pichler Ferenc és Márer Ármán könyvszakértői szakvéleménye. 6.

²² MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék váditanácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferenc és társai bűnügyében. 7.

²³ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék váditanácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferenc és társai bűnügyében. 5, 7.

A részvénytársaság felszámolásának, majd csődjének megindulása

A részvénytársaság közgyűlése 1925. június 11-én a társaság feloszlása és a felszámolás megindítása mellett döntött,²⁴ a kereskedelmi törvénykönyvről szóló 1875. évi XXXVII. törvénycikk értelmében ugyanis a felszámolás keretében kellett a hitelezőket kielégíteni és a fennmaradó vagyont a részvényesek között felosztani.²⁵ Ennek megfelelően az adósságok rendezése érdekében 1925. szeptember elején felhívta hitelezőit követeléseik bejelentésére.²⁶ A felszámolók Matern Ferenc és László Sándor lettek. A felszámolás megindítását követően a beérkező követelések ismeretében nyilvánvalóvá vált, hogy a vállalkozás vagyonát ezek jócskán meghaladják. Ennek okán 1926. január 18-án a két felszámoló kezdeményezte a csőd megnyitását a Kalocsai Kir. Törvényszéken.²⁷ A csődniítási kérvényükhöz indoklást nem fűztek, csupán rögzítették a tényt, hogy a tartozásaik „a cselekvő vagyonukat” meghaladják. A kérelmezők a jogszabályhelyet sem jelölték meg, amely alapján kérték a törvényszék eljárását.

A kérelem beérkezésének napján a Kalocsai Kir. Törvényszék elrendelte a csőd megnyitását a csődtörvényről szóló 1881. évi XVII. törvénycikk 82. §-a alapján.²⁸ Ennek értelmében a bíróság annak ellenére, hogy a közdós egy részvénytársaság volt, a közönséges csőd szabályai szerint indította meg az eljárást. A második magyar csődtörvény rendelkezései (1881. évi XVII. törvénycikk 241. §) szerint ezzel szemben a kereskedelmi társaságok esetében a kereskedelmi csőd szabályait kellett volna alkalmazniuk,²⁹ így a Kalocsai Kir. Törvényszéknek a 244. § szerint kellett volna a csőd megnyitását elrendelnie. A jogszabályhely téves megjelölése amiatt is különös, mert a kereskedelmi csődről szóló fejezetben találhatók azok a rendelkezések is, amelyek szerint a felszámolás alatt álló kereskedelmi társaságok képviselőjére a felszámolók a jogosultak, így jelen esetben ezt is tekintetbe kellett volna vennie a bíróságnak a döntés meghozásakor.³⁰ Jelentős problémát azonban nem okozott a jogalkalmazás során a hibás jogszabályhely, mivel a két szakasz tartalmában kevés különbség volt.³¹

²⁴ *Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője*, 1925/123, 15; *Központi Értesítő*, 1926/12, 201.

²⁵ NAGY 1913: 449–450.

²⁶ *Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője*, 1925/201, 10.

²⁷ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/1926.-Duna-Tiszaközi Tőzegkiaknázó R.T. bej. cég önmaga ellen csőd megnyitásának elrendelése iránt.

²⁸ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/1926.-Csődhirdetmény; *Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője*, 1926/31, 6.

²⁹ A magyar csődtörvényjavaslatnak általános indoklása 1879: 160.

³⁰ APÁTHY 1888: 181.

³¹ KRÁLIK 1904: 518.

Ez az eset is igazolja azt, hogy a joggyakorlatban a közönséges és a kereskedelmi csőd nem vált el egymástól,³² a csődnnyítás alkalmával azonban a korábbi években a jogszabályhelyek megjelölésekor figyelmet fordított a Kalocsai Kir. Törvényszék a közadás személyére.³³ Ennek ismeretében különös, hogy a teljesen nyilvánvaló kérdésben tévesen történt a jogalkalmazás. A közadás kereskedői jellege ugyanis lehetett vitás kérdés, amelynek megállapítása problémás volt, de a kereskedelmi társaságok esetében ez nem lehetett kétséges. A csődeljárás folyamatában más, szokásostól eltérő elem nem jelent meg a közadás részvénytársasági jellegéből adódóan.

Összegzés

A részvénytársaság tönkremenetelét az igazgatóság számos elhibázott lépése okozta, de természetesen ebben komolyan közrehatott a rossz gazdasági környezet is. Az első világháború utáni nagymértékű infláció megfékezésére ugyanis számos kísérletet tett a kormányzat, de ezek az átmeneti sikerektől eltekintve nem vezettek eredményre a Népszövetség bevonásával történő pénzügyi stabilizációig.³⁴ A kereskedelmi társaság működésében fordulópontot jelentő 1924. évet így jellemezte a bíróság: „a magyar korona értékében a világháború következtében beállott esés az 1924. évben érte el a tetőpontját, minek következtében hihetetlen számok jutottak a kereskedelmi üzletek mérlegeibe.”³⁵ A 6 millió koronás alaptőkéjű vállalat ennek következtében ekkor 500 millió korona körüli veszteséget mutatott ki.

A részvénytársaságok jogi szabályozását a két világháború közötti időszakban az 1875. évi XXXVII. törvénycikk biztosította,³⁶ amely a kereskedelmi társaság meghatározó szerveiként a közgyűlést, az igazgatóságot és a felügyelőbizottságot hozta létre, amelyek megjelenése látható volt a vizsgált részvénytársaság esetében is. A korszak meghatározó kereskedelmi jogásza, Kuncz Ödön azonban azt a megállapítást tette gyakorlati tapasztalatai alapján,³⁷ hogy a részvénytársaságok működtetése során a döntő tényező a törvény által nem is intézményesített vezérigazgató.³⁸ A vizsgált részvénytársaság esetében ugyanez a gyakorlat jelentkezett, amely a törvényszék számára is egyértelműen körvonalazódott,

³² PÉTERVÁRI 2021: 281.

³³ PÉTERVÁRI 2023: 43.

³⁴ POGÁNY 2023: 119; HORVÁTH 1984: 6; FÜLÖP 2017: 121–123; KAPOSI 2010: 279.

³⁵ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék váditanácsának végzése a vétke bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferencz és társai bűnügyében. 3.

³⁶ HORVÁTH 2018: 230–231.

³⁷ VARGA 2020: 435.

³⁸ KUNCZ 1938: 502.

így az ügyvezetőként és vezérigazgatóként megjelölt Takács Sándor és László Sándor felelősségi körébe sorolta a társaság döntéseit.

A többi szerv jelképes szerepét hűen tükrözte, hogy Schmell Sándor hiába vett részvényt a részvénytársaságban, azt sosem kapta meg, így tevékenységében sem vett részt érdemben. A felügyelőbizottságba megválasztott Scepánszky Arturt pedig megkérdezése nélkül választották be a felügyelőbizottságba.³⁹ A korábban már említett Sipos Ernőnél hasonlóan csekély aktivitás volt tapasztalható. Emellett a családi összefonódások nyomán a Kuncz által megfogalmazott „vezérigazgatói diktatúra” még erőteljesebben érvényesülhetett a részvénytársaságban.⁴⁰ Ennek a működési módnak a plasztikus leírását nyújtotta a könyvvizsgálói jelentés: „a vállalatot a bukásba a vezetőségnek hanyag üzletvezetése, a felügyelőbizottságnak nem kellő ellenőrző tevékenysége, a rendes kereskedői gondosság hiánya sodorta.”⁴¹

Irodalom- és forrásjegyzék

Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára VII.2.b.-I. Kalocsai Kir. Törvényszék peres iratok 327. Cs. 154/1926.-Duna Tiszaközi Tőzegkiaknázó r. t. csődügye.

Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára VII.2.b.-I. Kalocsai Kir. Törvényszék peres iratok 329. B. 242/1926.-Matern Ferencz, Takács Sándor, Fekete Lajos, Brengl János, Nagy Lajos, Folcz Ödön, Takács Kálmán, Schmell Sándor, Siposs Benő, Szcsepánszky Artur vétkes bukás vétsége.

A magyar csődtörvényjavaslatnak általános indokolása (1879). In *Az 1878. évi október hó 17-re hirdetett országgyűlés Képviselőházának irományai*. X. kötet. Budapest: Pesti Könyvnyomda.

APÁTHY István (1888): *A magyar csődjog rendszere*. II. kötet. Budapest: Eggenberger.

FÜLÖP Tamás (2017): „Erőtartalékok a nemzeti célok szolgálatában” – Az 1925. évi városi kölcsön és felhasználásának alternatívái. *Hitelintézet* Szemle, 16(3), 119–147. Online: <http://doi.org/10.25201/HSZ.16.3.119147>

HORVÁTH Attila (2005): *A részvénytársaságok és a részvénytársasági jog kialakulása Magyarországon*. Budapest: Rejtjel.

HORVÁTH Attila (2006): *A magyar magánjog történetének alapjai*. Budapest: Gondolat.

HORVÁTH Attila (2018): A kereskedelmi törvény – 1875. évi XXXVII. tc. In MÁTHÉ Gábor – MENYHÁRD Attila – MEZEY Barna (szerk.): *A kettős monarchia. Die Doppelmonarchie*. Budapest: ELTE Eötvös, 203–246.

HORVÁTH Róbert (1984): Az 1929–33-as magyar pénzügyi válság főbb monetáris gazdasági jellegzetességei. *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae: Acta Juridica et Politica*, 32(1), 1–102.

KAPOSI Zoltán (2010): *Magyarország gazdaságtörténete 1700–2000*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.

KÉPES György (2010): Horváth Attila habilitációs előadása. *Jogtörténeti szemle*, 8(4), 87–88.

KORMOS Gyula szerk. (1923): *Magyar pénzügyi compass 1922–1923*. II. kötet. Budapest: Apollo.

KRÁLIK Lajos (1904): *A csődtörvény (1881. évi XVII. törvényzikk)*. Budapest: Grill.

³⁹ MNL BKML VII.2.b.-I. 329. B. 242/99/1926.-A Kalocsai Kir. Törvényszék vádtanácsának végzése a vétkes bukás vétsége miatt terhelt Matern Ferencz és társai bűnügyében. 3.

⁴⁰ KUNCZ 1938: 502.

⁴¹ MNL BKML VII.2.b.-I. 327. Cs. 154/45/1926.-Pichler Ferencz és Márer Ármin könyvszakértői szakvéleménye. 16.

- KUNCZ Ödön (1938): A részvénytársaság szervezeti reformjának irányelvei. In *Emlékkönyv dr. Szladits Károly tanári működésének harmincadik évfordulójára*. Budapest: Grill, 501–508.
- NAGY Ferenc (1913): *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve különös tekintettel a bírói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra*. I. kötet. Budapest: Athenaeum.
- NAGY Péter (2018): Harc a szénhiány ellen. A szénkormánybiztosság működése Magyarországon, 1917–1924. In BÓDY Zsombor (szerk.): *Háborúból békébe: a magyar társadalom 1918 után*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 195–220.
- PÉTERVÁRI Máté (2021): A kereskedelmi csőd a második magyar csődtörvényben. In MEZEY Barna (szerk.): *Kölcsönhatások. Európa és Magyarország a jogtörténelem sodrásában*. Budapest: Gondolat, 271–281.
- PÉTERVÁRI Máté (2023): A csődeljárás orgánumai és hatékonysága a Kalocsai Kir. Törvényszék 1910-es évekre vonatkozó iratanyagában. *Állam és Jogtudomány*, 64(1), 38–62. Online: <https://doi.org/10.51783/ajt.2023.1.03>
- POGÁNY Ágnes (2023): *A nagy háborútól a nagy válságig. Bank- és pénztörténeti tanulmányok a két világháború közötti Magyarországról*. Budapest: L'Harmattan.
- VARGA Norbert (2020): Kuncz Ödön (1884–1965). *Acta Universitatis Szegediensis: Forum: Acta Juridica et Politica*, (10)1, 435–448.